

10 години от смъртта на Илия Минев

17 април, 2010 | Тодор Янакиев

Името Илия Минев остава напълно непознато за мнозинството от българите и днес. Но продължаващото – след 20 години „преход към демокрация“ – абсолютно неведение за един от героите на България от втората половина на XX век изглежда естествено, защото няма как името и делото му да бъдат популярни в една тотално противоположна на тях обществена среда. ...А знанието за личности като Илия Минев е знание не само за националната ни история – то може да бъде духовна опитност.

За да бъде разбран обаче живота на Илия Минев трябва да са известни не само фактите за него, но и те да бъдат анализирани добросъвестно, непредубено и компетентно като част от сложността и многоизмерността на политическите, социални и културни процеси и колизии на XX век. В противен случай оценката ще бъде твърде повърхностна и неточна.

Но засега стои отворен още първият въпрос – ще прояви ли българското общество интерес към хора като Илия Минев? И ако да, ще се опита ли да анализира личността им задълбочено или ще изгражда поредните героиклишета, за които в действителност знае много малко и живее далеч от моралните стандарти, заложиени в идолизирани образи...

Илия Минев е роден само месец след болшевишкия преврат в Русия – на 5 декември 1917 г. в Саранбей (село Сараньово, днешния град Септември) в

многодетното семейство на Стоян Минев Вакарелски. Бащата на Илия успява със собствените си способности и упорит труд да се издигне до най-големия притежател на лозя и производител на вино в района, който търгува продукцията си не само в България, но и в чужбина. Илия Минев се подготвя да продължи бащиния бизнес – за целта той заминава за Франция, където в Тулуза завършва индустриална химия и технология на вината.

От юношеска възраст се включва в една от най-масовите организации в България през 30-те и първата половина на 40-те години на миналия век – Съюза на българските национални легиони. Още като ученик изпитва болшевишкото насилие върху себе си – пребит е в тоалетните на Пазарджишката гимназия от млади привърженици на „комунистическия идеал“.

Без никакво преувеличение може да се каже, че от първия до последния ден на 45-годишния период на съветския режим в България Илия Минев е жестоко преследван, репресиран и дамгосан като опасен политически престъпник и „враг“.

Още на 10 септември 1944 г., преминавайки с влака през гара Сараньово и разпитвайки за близките си, той е свален от вагона и арестуван от местните комунисти. Присъдата на червената „революционна чрезвичайка“ е ясна – смърт за „фашиста-легионер“ и „кулашки син“. От екзекуцията обаче го спасява настоятелното му изискване от щаба на войската, в която той е мобилизиран. Илия Минев е освободен и заминава за фронта, където се сражава за България за разгрома на германската армия, на чиято страна иначе той симпатизира.

След края на световната война, тъй като знае, че смъртната присъда, издадена му от самоделегираните си права сараньовски комунисти, е само „отложена“, той не се прибира в родното си село. Живее с фалшива самоличност в столицата, където тогава се жени за първи път. По това време вече е започнала разправата – чрез скалъпени съдебни процеси – с всички все още оцелели опозиционни партии и организации в България. В средата на 1946 г. Илия Минев заедно с група легионери е арестуван и обвинен в организирането на т.нар. Легионерски център, който целял свалянето на народната власт „чрез преврат и терористически действия“. Прокурорът Минковски и новосъздадената Държавна сигурност готвят смъртна присъда за Минев. Според свидетелства, заради присъствието на международни наблюдатели от Запада у нас, Илия Минев отново се разминава с екзекуцията като е осъден на доживотен строг тъмничен затвор, който впоследствие е заменен с 20-годишна присъда. В продължение на повече от 16 години Минев е прехвърлян от един в друг затвор. На 28 години животът на завършилия във Франция инженер-химик, наследник на проспериращ лозарски бизнес, баща на ненавършило още година дете, потъва зад стените на комунистическите затвори. Прекарва стотици дни в наказателна килия и в протестни гладни стачки срещу нечовешкото третиране на „враговете на народа“, пребиван, малтретиран и унижаван.

В навечерието на 1963 г. с указ за обща амнистия 45-годишният Илия Минев отново е на свобода. Имотът на баща му е конфискуван и разсипан. Жена му е омъжена за друг. Единственият му син Стоян вече е на прага на пълнолетието

си, като общуването с баща му до този момент се свежда до броящите се на пръсти свиждания и пропуснатите през цензурата на затворническата администрация писма.

В тази „свобода“ Илия Минев се опитва да събере останалите парчета от живота си. Жени се повторно, търси си работа, бори се да си възвърне бащината къща, завзета от неканени наематели. Вторият му брак обаче просъществува твърде кратко. Бързо се утвърждава като уважаван технолог в Софийския Винзавод, но е уволнен по нареждане на Държавна сигурност, която го преследва дори и в миговете, когато той просто се опитва да поеме глътка въздух и да стъпи на краката си, за да може да преживее до следващия месец.

Но явно според „бойния отряд на Партията“ „врагът“, който не е пречупен, който не моли за милост, който не се отрича от идеите си, от родителите си, който не донася срещу приятелите и съмишлениците си, не заслужава и ден покой. Това обаче прави Илия Минев още по-непримирим.

През 1971 г. е изселен „завинаги“ (заедно с третата си жена) в село Божурово заради опит да разпространи листовки срещу диктатора Тодор Живков. Започва да пише изложения за положението в България до международни организации и форуми. Заради това през 1975 г. Държавна сигурност изпраща 57-годишния Илия Минев отново в затвора. Този път за пет години. След повторното му освобождаване до самия край на комунистическия режим той се разписва по три пъти на ден в МВР–Септември.

На 16 януари 1988 г. 70-годишният вече Илия Минев основава в дома си заедно със свои съмишленици Независимото дружество за защита правата на човека в България – първата независима и противопоставяща се на комунистическата власт организация в страната след унищожаването на демократичната и плуралистична структура на държавата и обществото ни през втората половина на 40-те години на миналия век. В последвалите месеци до ноември 1989 г. Илия Минев търси всякаква възможност за разгласяване и разрастване на дейността на Дружеството, чийто председател е. Режимът на кликата около Живков и Държавна сигурност от своя страна правят всичко възможно да се противопоставят на делото на Минев. Създаден е казионен комитет по правата на човека, провеждат се режисирани и дирижирани протестни действия и на други организации. Минев е държан под домашен арест, гонен и бит, когато успее да напусне града. В началото на 1989 г. в знак на протест срещу репресиите срещу Дружеството провежда 63-дневна гладна стачка, прекратена чак след като принуждава държавните власти да му изпратят официален отговор на питането му защо е преследван през всичките тези години.

След партийния преврат на 10 ноември 1989 г. е направено всичко възможно Илия Минев да бъде елиминиран от участие и влияние върху бъдещите политически процеси именно защото е автентичен антикомунист и непримирим противник на режима и представителите му. Ръководството на Дружеството е подменено. То е оглавно от Румен Воденичаров, когото самият Минев сочи като човек на Държавна сигурност. Не го допускат да говори на първите протестни митинги след 10 ноември. Пак той свидетелства, че това е направено

от лидерите на новосформираната опозиция Желев и Берон с думите: „Тази демокрация не е за такива като теб. Тя е за нас“.

В крайна сметка целта е постигната – Илия Минев за пореден път е изолиран и маргинализиран. Издава известно време вестник „Свободно слово“, събира се с приятели и съмишленици в Южния парк в София. И така докато физическите му сили съвсем се изчерпаха, а неговата младежка мечта за свободна и силна България напълно се размина с действителността.

В последните години от живота си Илия Минев живя в мизерия, самота, измъчван от тежка склероза. Отиде си от този свят на 6 януари 2000 г. По ирония на съдбата Илия Минев почина в Правителствена болница, след като буквално дни преди кончината си гаснеше захвърлен в старчески дом в Пазарджик. По още по-банална ирония на съдбата той получи посмъртна институционална слава: президентът Петър Стоянов го награди с орден „Стара планина“, а Симеон Сакскобургготски лично откри негов паметник в центъра на София по време на министър-председателския си мандат.

Дано след тази цинична бутафория все пак настъпят и дни, в които страданията на този мъченик на реалната съпротива срещу комунизма в България бъдат възмездени с истинска почит към паметта му. Тя може да дойде обаче само ако българите се обърнат с отворени очи към миналото си и със срам, покаяние и прошка положат основите на по-достойно бъдеще.

„Не се страхувайте и не мислете само за стомасите си“, простичко съветваше бай Илия Минев...